

PACHA (19) *sb f*

pã- (9), pa- (1) *Murm*; *końcowe a prawdopodobnie jasne (tak Cn)*.

sg *N* pãcha (1). ◇ *G* pãchy (1). ◇ *A* pãchę (3). ◇ *I* pãchą (3), [pãchu]. ◇ *pl N* pãchy (1). ◇ [G pãch.] ◇ *A* pãchy (2). ◇ *I* pãchami (7), pãchy (1) *Calep*; -ami (5), -(a)mi (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII(XVIII) – XVIII w.; poza tym XVII i XIX w. w innych znaczeniach.

1. *Wgłębienie pod stawem ramiennym między wewnętrzną stroną ramienia a bokiem klatki piersiowej; axilla Mymer¹, Mącz, Cn; ascella BartBydg, Miech; ala Mącz, Cn; brachium Mącz (17) : Mymer¹ 21; BartBydg 15b; gdy łobie tym [czernidłem z koperwasem] pachy nacierać będzie/ pewnie téy przykréy pãrkowéy woniéy od łyebie zbędzie SienLek 136v.*

Wyrażenie: »pachy rãk« (1): podłoz te łtare plãty y podrãpane á zgnile pod pachy rãk twoich [sub cubito manuum tuarum] Leop Ier 38/12.

Wyrażenia przyimkowe: »pod pachę« = sub ascella Miech (3): gdy lewą rękę podnioł aby tatarzyna vderzył tedy go drugi tatharzyn pod pachę ołczepem przebodł MiechGlab 12; GroicPorz iiv; łztychem vmieli pod tarcz tráfiác/ [...] rohãtynã pod pachę vgãdzãc BielSpr 26.

»pod pachami (pachy), pod pachã ([pachu])« = sub alis vel axillis, subter brachium Mącz (10): Murm 99; Włofom pod pachã rołc niedopułzcza. FalZioł IV 15a; [białe głowy] nie miewaiã częłtich bolãczek pod pachã, albo gdzie indzie. GlabGad B, A8v, O5; Mącz 6c, 499b; SienLek 136v; pãlic iã blãchãmi żelãznymi po bokãch/ y pod pachãmi rołkazał. SkarŻyw 151; Hircus – Koziel. Smrod podpãchi. Calep 484b; [Si apostema apparuerit sub asscella alias pod pachu GlosyKórn II 180].

2. *Pazucha, zanadrze (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: »pod pachã« (1): Miał łwey náuki piłmo zá pazuchã przy łobie/ y przyłięgał iłz tãk trzyma iãko nápiłãł: rozumieiac/ tãk iãko łam pod pachã v mnie łtoi SkarŻyw 389.

3. *Prawdopodobnie jakiś element architektoniczny w postaci wgłębienia lub żłobkowania (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: »do pachy« [określenie wysokości] (1): Y widziałem wyłokość onego domu w okołõ w okołõ/ (y) fundãmenty pobocznic/ ktore nápełniãły trzcinë (to iest) łześć łokiet do pachy [sex cubitorum axillae (marg) magnorum erant (-)]. BudBib Ez 41/8.

4. *[Pachwina: więc brodzi [Polifemus] Srodkiem morzã/ á pach mu wodã nie dochodzi [necdum fluctus latera ardua tinxit III 665]. VergKoch 87 (Linde).]*

5. *[Odnoga rzeki lub jeziora: Dembnicza staw na boru radomskim, [...] grobla jest wzdłuz i z pachami 3 staj LustrWpol II 112; RadzPodrõz 140.*

pacha czego: O godzinie 22 wjachaliłmy w ostatniã pachę rzeki Nilu RadzPodrõz 135.]

Synonimy: 1. pazucha; 2. pazucha, zanadrze; 5. łacha, odnoga.

Cf **PODPASZE, PODPASZEK**